

Profesor Grzegorz Jawor – sylwetka naukowca, nauczyciela akademickiego i człowieka

Profesor Grzegorz Jawor przez niemalże całe swoje życie zawodowe był związany z Instytutem Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W kwietniu bieżącego roku minęło 40 lat, odkąd podjął w nim pracę jako młody, 24-letni asystent w Zakładzie Historii Średniowiecznej Polski. Przez ten czas jego osiągnięcia naukowe, a także zaangażowanie w sprawy administracyjno-organizacyjne, odcisnęły niemały ślad na życiu macierzystego Instytutu.

Droga, która przywiodła go w jego progi, rozpoczęła się 14 marca 1960 r. w Lublinie. Od najmłodszych lat przeja-

wiał zainteresowania naukami humanistycznymi. Po ukończeniu szkoły podstawowej swoje pasje rozwijał w prestiżowym lubelskim I Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Staszica. Szkoła, nacechowana długą i bogatą tradycją (jej początki sięgają założonego 1586 r. kolegium jezuickiego w Lublinie), nie pozostała bez wpływu na kształtowanie sylwetki i zainteresowań przyszłego historyka. Rozwojowi naukowemu i poszerzaniu perspektyw sprzyjały też zapewne bliskie kontakty I Liceum z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, których intensywność znacznie wzrosła w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia. Zaowocowało to dwukrotnym uczestnictwem ucznia Grzegorza Jawora w olimpiadach historycznych i uzyskaniem w 1979 r. tytułu laureata w eliminacjach centralnych. Sukces ten otwierał przed nim wstęp na większość kierunków humanistycznych w całym kraju bez konieczności zdawania egzaminów wstępnych. W tym czasie zainteresowania naukowe absolwenta były jednak już na tyle ugruntowane, że nie skusiły go ani prestiżowe studia prawnicze, ani inne kierunki humanistyczne. W swoim wyborze pozostał

też wierny rodzinnemu miastu, rezygnując z uniwersytetów w stołecznej Warszawie i historycznym Krakowie. W konsekwencji dalszą edukację podjął na studiach historycznych o specjalności archiwalnej w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; z którym, jak już wyżej wspomniano, związany jest do dziś.

Ten moment rozpoczął proces kształtowania przyszłego badacza. W trakcie swoich studiów miał możliwość uczestniczenia w zajęciach wielu wybitnych naukowców. Wymienić można choćby osoby prof. prof. Adama Kerstena, Kazimierza Myślińskiego, Józefa Szymańskiego, Tadeusza Łoposzko i Tadeusza Mencla. Zetknięcie z nimi wywarło niewątpliwie duży wpływ na młodego studenta. Niełatwy był też wybór przyszłego seminarium magisterskiego. Ostatecznie jednak zainteresowania mediewistyczne przeważały o wyborze zajęć seminaryjnych prowadzonych przez prof. Kazimierza Myślińskiego. Pod jego kierunkiem powstała wyróżniona praca magisterska pt.: *Opozycja polityczna w średnio-wiecznej Polsce. Grot i Łukasz ze Słupczy*.

Okres studiów był też czasem intensywnego rozwoju przyszłego naukowca. Jego aktywność przejawiała się w działalności w ramach istniejącego przy Instytucie Koła Naukowego Historyków Studentów UMCS, a także wakacyjnych obozów epigraficznych organizowanych corocznie przez prof. Józefa Szymańskiego i prof. Barbarę Trelińską. Ponadto przed obroną pracy magisterskiej, jeszcze jako student, Grzegorz Jawor podjął pracę w Archiwum Państwowym w Lublinie na stanowisku stażysty, a następnie archiwisty. Ten krótki epizod w karierze zawodowej (trwający pół roku) stanowił cenne doświadczenie ze względu na możliwość zapoznania się z zasobami zgromadzonymi w zbiorach placówki, ale także na praktyczne umiejętności z zakresu archiwistyki, co więcej, przyczynił się do wykształcenia postawy badawczej mocno opierającej się na dostępnym materiale źródłowym, a jednocześnie charakteryzującej się krytyczną postawą wobec zawartych w nim informacji.

Cały czas głównym celem przyszłego profesora Grzegorza Jawora pozostawała jednak praca naukowa. Nie została ona przerwana po studiach, lecz była kontynuowana podczas pracy w Archiwum. Oczywiście było więc, że w momencie pojawienia się możliwości zatrudnienia w Instytucie Historii UMCS na początku kwietnia 1984 r. doszło do zmiany miejsca pracy i przejścia na stanowisko asystenta w Zakładzie Historii Średniowiecznej. W tym czasie można zaobserwować początek zainteresowań badawczych prof. Grzegorza Jawora społecznościami chłopskimi. Ich efektem był obroniony w 1989 r. doktorat: *Ludność chłopska i społeczności wiejskie w województwie lubelskim w późnym średniowieczu* napisany pod kierunkiem prof. K. Myślińskiego. Wydana na jego podstawie monografia pod tym samym tytułem była pracą w tamtym czasie czyniącą wyłom

w spojrzeniu dotychczasowej historiografii na życie ludności chłopskiej u schyłku późnego średniowiecza. Nie koncentrowała się na ugruntowanym przez lata w PRL postrzeganiu warstw chłopskich jako ludności uciemnionej i poddanej uciskowi właścicieli ziemskich, ale pokazywała realny obraz sprawnie funkcjonującej grupy społecznej, jaką była gromada wiejska we wsi późnośredniowiecznej. Ponadto z jego badań wynikało, że znacznie częściej właściciela ziemskiego i poddanego mu chłopą łączyła wspólnota interesów gospodarczych i sąsiedzkich niż konflikt na tle egzekwowania powinności feudalnych. W roku 1991 r., gdy praca ukazała się drukiem, spojrzenie takie było nadal na tyle kontrowersyjne (mimo wczesnego okresu transformacji), że naraziło Autora na zarzut „niedostrzegania w swoich badaniach walki klas”. Późniejsze prace z tego obszaru badawczego wskazywały jednak na słuszność wczesnych koncepcji zaprezentowanych w wyżej wspomnianej monografii. W obecnej historiografii dostrzega się również złożoność relacji między właścicielem i chłopem w okresie nowożytnym i coraz częściej zwraca się uwagę na liczne przykłady współpracy i kooperacji. Trzeba jednak podkreślić, że modna ostatnio historia ludowa próbuje przywrócić dawne spojrzenie historiografii rodem z PRL-u.

W kolejnych latach pracy młody doktor kontynuuje badania nad wybraną wcześniej tematyką. W coraz większym stopniu jednak jego uwaga koncentruje się na osadnictwie wołoskim i jego specyfice. Tematyka ta staje się z czasem głównym nurtem w prowadzonych przez niego badaniach naukowych. Efektem jest opublikowana w 2000 r. monografia zatytułowana: *Osady prawa wołoskiego i ich mieszkańcy na Rusi Czerwonej w późnym średniowieczu*. Stała się ona podstawą do nadania mu stopnia doktora habilitowanego w tym samym roku. Była to pierwsza publikacja prezentująca całościowo omawianą tematykę na ziemiach polskich we wspomnianym okresie. Zyskała uznanie w środowisku naukowym, a Autorowi zapewniła ugruntowaną pozycję wśród historyków zajmujących się ludnością wołoską na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej. O jej międzynarodowym znaczeniu świadczy nie tylko przekład jej na język rumuński (*Așezările de drept valah și locuitorii lor din Rutenia Roșie în Evul Mediu târziu*) w 2012 r., ale przede wszystkim Nagroda Akademii Rumuńskiej, jaką profesor Grzegorz Jawor otrzymał w grudniu 2013 r.

Należy także wspomnieć o innym, bardzo ważnym polu działalności naukowej Profesora. Mam tu na względzie jego dokonania w zakresie edytorstwa źródeł historycznych z okresu późnego średniowiecza i wczesnych czasów nowożytnych. Początki tej pracy miały miejsce u schyłku ubiegłego stulecia, kiedy wraz z prof. Anną Sochacką podjął się trudu wydania XV-wiecznych zapisów sądu miejskiego w Wąwolnicy w ziemi lubelskiej. Był to początek kształtowania się zespołu

specjalistów, którzy poświęcą w najbliższych latach ogrom czasu i wysiłku, przygotowując kolejne edycje źródłowe najstarszych zachowanych materiałów źródłowych z obszaru dzisiejszej Lubelszczyzny. W trakcie wieloletnich działań wypracowano własną metodę edycji, która wyróżnia powstałe publikacje zamieszczeniem polskich streszczeń zapisów, łacińskim indeksem osób, miejscowości oraz słów polskich, także konsekwentnym układem treści i przypisów. Efektem działalności zespołu jest wydanie kolejnych edycji źródłowych, do których należą XV-wieczna księga sądowa miasta Kamionki, najstarsze księgi wójtowsko-ławnicze miasta Lublina, najstarsza księga wiejska z obszaru ziemi lubelskiej – wsi Konopnicy pod Lublinem – i wydane ostatnio zapisy roków sądowych w Hrubieszowie z lat 1429–1470. Nie będzie przesadą, jeżeli napiszę w tym miejscu, że powstanie i działalność tego zespołu to przejaw talentu organizacyjnego Profesora, ale przede wszystkim jego talentu do współpracy z ludźmi i konsekwencji w działaniu. To on był osobą, która była w stanie przekonać do ciężkiej i żmudnej pracy, która nie zawsze jest w należyty sposób doceniana i nie przekłada się na stopnie i awanse naukowe. To dzięki Profesorowi miałam możliwość po obronie własnego doktoratu wejść w skład tego zespołu i pracować pod kierunkiem doświadczonych specjalistów w tej dziedzinie.

Niniejszy krótki szkic nie jest w stanie oddać wszystkich wątków i zainteresowań badawczych prof. Grzegorza Jawora. Zasygnalizowałam tu jedynie najważniejsze z nich. Chociaż zdaję sobie sprawę, że nie wyczerpują one w pełni obrazu jego dorobku naukowego. W tym celu bardziej zainteresowanego czytelnika odsyłam do zamieszczonej niżej bibliografii prac. Podsumowując tę sferę działalności, nadmienię, że uznaniem dla jego dokonań było przyznanie mu stopnia profesora nauk humanistycznych w lutym 2014 r.

Należy stwierdzić, że prof. dr hab. Grzegorz Jawor jest wybitnym historykiem dziejów społeczności wiejskich w okresie przedrozbiorowym, cieszącym się ugruntowaną pozycją w polskiej i zagranicznej nauce historycznej.

W trakcie tak intensywnej pracy naukowej Profesor nie stronił od działalności na rzecz Instytutu Historii, a także działań w jednostkach administracji państwowej. Przejawiało się to w piastowaniu licznych stanowisk. Kilkakrotnie pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Historii. Po raz pierwszy w okresie od 1 X 2003 do 31 VIII 2005 r., a następnie przez krótki okres (1 IX 2005 – XI 2005) jego dyrektora. Powołanie go 7 XI 2005 r. na stanowisko zastępcy prezydenta m. Lublina wymusiło rezygnację z zasiadania we władzach Instytutu Historii. Od tego momentu przez kilka lat Profesor był zaangażowany w pracach na szczeblu administracji miasta i województwa, piastując najpierw wspomniane wyżej stanowisko

zastępcy prezydenta m. Lublina, a następnie w okresie od marca 2007 do grudnia 2007 r. I wicewojewody lubelskiego. Po kilku latach powrócił jednak znów do władz macierzystego instytutu w charakterze zastępcy dyrektora IH, sprawując ją dwukrotnie u boku prof. Dariusza Słapka w latach 2012–2016 i 2019–2023. W tym miejscu należy także wspomnieć, że swoje umiejętności organizacyjne i talent do współpracy i kierowania zespołem przejawiał też podczas kilkuletniego kierowania przez niego Zakładem Historii Gospodarczej Instytutu Historii w latach 2006–2014. Po jego połączeniu z Zakładem Historii Średniowiecznej Polski w 2014 r. kierował powstałą w ten sposób jednostką o nazwie Zakład Historii Polski Średniowiecznej i Dziejów Gospodarczych. Obecnie od niedawna (wrzesień 2023 r.) ponownie został powołany na kierownika Katedry Historii Starożytnej i Średniowiecznej w Instytucie Historii.

Prof. Grzegorz Jawor dużo czasu poświęcił także pracy na niwie dydaktycznej. Przez wszystkie lata prowadził wykłady i konwersatoria dla licznej rzeszy studentów na kierunkach studiów: historia, ekonomia, turystyka historyczna, kulturoznawstwo. Pod jego pieczęą powstawały też liczne prace licencjackie i magisterskie w ramach prowadzonych przez niego zajęć seminaryjnych. Część z jego studentów kontynuowała później naukę, podejmując studia doktoranckie. Dotychczas jest promotorem dwóch obronionych doktoratów: mojego w oparciu o dysertację *Społeczności wiejskie ziemi chełmskiej w późnym średniowieczu* i dr. Macieja Kordasa pt. *Migracje i przemieszczenia chłopów do miast ziemi lubelskiej w XV–XVI w.* Obecnie badania nad gospodarką i społecznościami wiejskimi na obszarze Puszczy Sandomierskiej w XIV–XVI w. prowadzi pod jego opieką mgr Jarosław Buniowski.

W tym miejscu pozwolę sobie na trochę osobistej refleksji, żeby przedstawić sylwetkę prof. Grzegorza Jawora jako dydaktyka, ale przede wszystkim mistrza naukowego. Z osobą Profesora po raz pierwszy zetknęłam się jako studentka historii u schyłku ubiegłego wieku. Prowadzone przez niego wykłady i zajęcia fakultatywne przyciągały rzesze słuchaczy. Niewątpliwie miał na to wpływ dar ciekawego prezentowania bogatej wiedzy historycznej, ale przede wszystkim charyzma i osobowość wykładowcy. Był jednak wymagającym nauczycielem, który w trakcie krótkiego egzaminu potrafił sprawdzić niemalże całość wiedzy zdającego z zakresu historii średniowiecznej Polski, zadając mnóstwo różnorodnych i niespodziewanych pytań. Sama dwa razy mogłam się o tym przekonać. Po raz pierwszy na egzaminie z tego przedmiotu na II roku studiów, a po raz drugi podczas obrony pracy magisterskiej, której Profesor był recenzentem.

W kolejnych latach moja droga naukowa ściśle wiązała się z Profesorem. Najpierw przez cztery lata pracy nad doktoratem, a później przez kolejne, które doprowadziły mnie do uzyskania habilitacji. Przez

ten czas miałam możliwość pracować pod kierunkiem ukształtowanego badacza i korzystać z zasobów jego doświadczenia i wiedzy. Do dziś pamiętam godziny spędzone nad czytnikiem mikrofilmów przy nauce paleografii łacińskiej, gdzie pod kierunkiem Profesora z nieodgadnionej tekstury pisma zaczęły się wyłaniać początkowo pojedyncze słowa, a później całe zdania. To w trakcie wspólnych z nim dyskusji rodził się kształt mojego przyszłego doktoratu, a ja uczyłam się trudnej sztuki pracy ze źródłem historycznym. Mimo dysproporcji w wiedzy i praktyce, czułam się partnerem w rozmowie, a nie uczniem. Profesor zawsze też starał się bardziej mnie ukierunkowywać, a nie narzucać swoje zdanie. Pozostawiał również możliwie dużo swobody badawczej, co szczególnie ceniłam. Ponadto, co najważniejsze, nie tylko potrafił przekazać wiedzę, ale zarażał entuzjazmem badawczym i swoją pasją. To właśnie dzięki niemu dziś zajmuję się badaniem ludności chłopskiej w średniowieczu. Był nauczycielem wymagającym, nawet bardzo wymagającym, ale jednocześnie sam dawał przykład dużego zaangażowania i pracowitości. Jest osobą niesamowicie zdyscyplinowaną i zorganizowaną. Stanowi niedościgniony wzór. W tym względzie naprawdę trudno mu dorównać. Jednocześnie pozostaje osobą życzliwą i pomocną w stosunku do młodszych adeptów nauki. Mogłam tego doświadczyć przez cały okres studiów doktoranckich i podczas późniejszej pracy w Instytucie Historii. Dziś z perspektywy czasu mogę tylko napisać, że nigdy nie uda mi się spłacić długu wdzięczności za to, co otrzymałam.

W swojej pracy wspierany jest przez rodzinę. Od lat pozostaje w związku małżeńskim z żoną Beatą, z którą ma trzech dorosłych synów. W ostatnich latach doczekał się również pierwszej wnuczki. To stawiało i stawia przed nim innego rodzaju wyzwania, całkowicie nienaukowe. Ponadto w jego rodzinie swoje miejsce mają też od zawsze zwierzęta. Najczęściej psy przygarniane lub adoptowane ze schroniska, które znajdują w niej własny dom i kochających właścicieli.

Na koniec należy wspomnieć, że tak intensywne zaangażowanie w naukę, działalność administracyjną i dydaktyczną nie oznacza, że jest to jedyna pasja Profesora. Ma on poza tym liczne zainteresowania i hobby. Należy do nich między innymi numizmatyka. Od lat kolekcjonuje monety z różnych okresów historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem czasów panowania cesarza Aureliana (270–275). Prowadzi także stronę internetową poświęconą własnej kolekcji pod adresem: <https://www.colleconline.com/en/collections/10750/polonus>. W wolnych chwilach ucieka od zgiełku miasta na swoją wiejską działkę usytuowaną na wzgórzu w sąsiedztwie lasu. Zapewnia mu to bliski kontakt z naturą (również w formie pracy fizycznej, którą nie gardzi), ale także relacje ze współczesną społecznością wiejską. To tam ostatnio rodzą się jego prace

naukowe i koncepcje badawcze. Nie ulega wątpliwości, że powstanie ich jeszcze wiele.

BIBLIOGRAFIA PRAC PROF. DR HAB. GRZEGORZA JAWORA

Monografie

- Ludność chłopska i społeczności wiejskie w województwie lubelskim w późnym średniowieczu (schyłek XIV – początek XVI wieku)*, Lublin 1991, ss. 174.
- Osady prawa wołoskiego i ich mieszkańcy na Rusi Czerwonej w późnym średniowieczu*, Lublin 2000, ss. 227 (w tym 11 map). Wydanie drugie: uzupełnione, Lublin 2004, ss. 227.
- Așezările de drept valah și locuitorii lor din Rutenia Roșie în Evul Mediu târziu*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, 2013, ss. 274 (monografia osadnictwa wołoskiego w języku rumuńskim).

Edycje źródłowe

- Księgi sądowe miasta Wąwolnicy z lat 1477–1500*, wyd. G. Jawor, A. Sochacka, red. R. Szczygieł, Lublin 1998, ss. 282.
- Księga sądowa miasta Kamionki w ziemi lubelskiej 1481–1559*, oprac. A. Sochacka, G. Jawor, Lublin 2009, ss. 331.
- Księga sądowa podlubelskiej wsi Konopnicy 1521–1555*, oprac. G. Jawor, M. Kołacz-Chmiel, Lublin 2009, ss. 145.
- Księgi wójtowsko-lawnicze miasta Lublina z XV wieku*, oprac. i wyd. G. Jawor, M. Kołacz-Chmiel, A. Sochacka, Lublin 2012, ss. 623.
- Zapisy sesji sądowych w Hrubieszowie z lat 1429–1470*, oprac. i wyd. G. Jawor, M. Kołacz-Chmiel, A. Sochacka przy współudziale W. Bukowskiego, Warszawa 2023, ss. 302.
- Ius Valachicum în Polonia medievală. Partea I: tribunalele valahe numite strunga sau zbory / Ius Valachicum dans la Pologne médiévale. Partie I: les tribunaux valaques dits strungi ou zbory*, „Istros” 2014, 20, s. 493–521.
- Ius Valachicum w Polsce średniowiecznej. Część II. Osadnictwo wołoskie na ziemiach chełmskiej i lubelskiej w tekstach źródłowych przechowywanych w Archiwum Państwowym w Lublinie*, „Res Historica” 2015, 40, s. 235–245.
- Commentary by Jan Zamoyski, the Royal secretary, on legal customs of the Vlachs of Sambir from 1568*, „Analele Universității din Craiova – Seria Istorie” 2019, 24, 2, s. 7–21.
- G. Jawor, P. Madejski, *Przestępstwa i opłaty administracyjne we wsiach prawa wołoskiego starostwa samborskiego w Inwentarzu... Jana Zamoyskiego z 1568 roku: edycja źródłowa*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 2023, 71, 2, s. 203–217.
- Księgi miejskie z obszaru Królestwa Polskiego do roku 1600 (katalog)*, red. Z. Noga, B. Drzewiecki, Folia Jagellonica. Fontes 22. Warszawa–Kraków 2024. (G. Jawor jest autorem 130 haseł).

Artykuły i rozdziały w pracach zbiorowych

- Z dziejów opozycji politycznej w średniowiecznej Polsce. Grot i Łukasz ze Słupczy (ok. 1370–1471)*, „Rocznik Lubelski” 1985/1986, [druk:] 1988, 27/28, s. 7–24.
- Obraz rodziny chłopskiej w Polsce XV wieku w świetle ksiąg oficjała lubelskiego*, „Annales UMCS. Sectio F” 1986/1987, [druk:] 1989, 41/42, s. 81–91.
- Ekonomiczne i społeczne aspekty zbiegostwa ludności wiejskiej na ziemi lubelskiej w XV wieku*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1987, [druk:] 1991, 48, s. 139–152.

- Imigranci rusczy i wołoscy we wsiach województwa lubelskiego w późnym średniowieczu*, „Annales UMCS. Sectio F” 1988/1989, [druk:] 1991, 43/44, s. 7–20.
- Rodzina chłopska ziemi lubelskiej w późnym średniowieczu*, „Region Lubelski” 1989/1990, [druk:] 1991, 4(6), s. 19–24.
- Niedobory zboża na przednówku w gospodarstwach chłopskich ziemi lubelskiej w XV i początkach XVI wieku. Problem głodu czy dystrybucji?*, w: *Nędza i dostatek na ziemiach polskich od średniowiecza po wiek XX. Materiały sesji zorganizowanej przez IHKM PAN 20–22 maja w Warszawie*, red. J. Sztytyło, Warszawa 1992, s. 25–31.
- Policzna w dobie Kochanowskich*, w: *Policzna. Przeszłość i dzień dzisiejszy radomskiej wsi*, red. K. Myśliński, Radom 1993, s. 15–22.
- Zasięg i charakter osadnictwa wołoskiego na Rusi Czerwonej w XIV–XVI wieku*, w: *Галицько-волинська держава: передумови, виникнення, історія, культура, традиції*. Галич 19–21 серпня 1993 р. Тези доповідей та повідомлень, Львів 1993, s. 123–125; opublikowane ponownie w: *Другий Міжнародний Конгрес Україністів*. Львів 22–28 серпня 1993 р., Львів 1994, s. 34–36.
- Spółeczność Urzędowa w XV wieku w świetle ksiąg oficjała lubelskiego*, „Region Lubelski” 1991/1993, [druk:] 1996, 5 (7), s. 19–24.
- Oblicze etniczne i osadnictwo okolic Goraja w późnym średniowieczu*, „Region Lubelski” 1994/1996, 6 (8), s. 53–60.
- Etniczny aspekt osadnictwa wołoskiego na przedpolu Karpat w Małopolsce i Rusi Czerwonej (XIV–XV)*, w: *Początki sąsiedztwa. Pogranicze etniczne polsko-rusko-słowackie w średniowieczu. Materiały z konferencji – Rzeszów 9–11 V 1995*, red. M. Parczewski, S. Czopek, Rzeszów 1996, s. 301–306.
- Strungi i zbory. Instytucje organizacji społecznej wsi na prawie wołoskim w średniowiecznej Polsce*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1997, 45, 2, s. 179–186.
- Współistnienie grup etnicznych na Rusi Czerwonej w XV–XVI wieku na przykładzie stosunku do społeczności wołoskich*, „Annales UMCS. Sectio F” 1997/1998, 52/53, s. 53–65.
- Wołoskie wspólnoty terytorialne w średniowiecznej Polsce. (Wojewodowie i okręgi wołoskie na Rusi Czerwonej na przełomie XIV–XV wieku)*, w: *Центральна і східна Європа в XV–XVIII століттях: Питання соціально – економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження Професора Дмитра Похилевича*, red. Л. Запшкільняк, М. Крикун, Львів 1998, s. 87–94.
- Opieka społeczna na wsi lubelskiej w XV–XVI wieku*, w: *Szpitalnictwo w dawnej Polsce*, Studia i Materiały z Historii Kultury Materialnej, t. LXVI, Warszawa 1998, s. 69–74.
- Osadnictwo wołoskie nad górnym i środkowym Bugiem do początków XVI wieku*, w: *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia, kultura, sztuka*, red. J. Feduszko et al., Zamość 2000, s. 39–45.
- Spółeczności chłopskie w lubelskich dobrach Firlejów w późnym średniowieczu*, w: *II Janowieckie Spotkania Historyczne*, Janowiec nad Wisłą 2000, s. 59–84.
- Воłosьке осадництво на теренах Розточчя у пізньому середньовіччі*, „Вісник Львівського Університету. Серія історична” 2000 [druk:] 2001, 35/36, s. 58–75.
- Rozwój osadnictwa w okolicach Frampola w późnym średniowieczu*, w: *Frampol i okolice. Zarys dziejów do 1918 r.*, t. 1, red. R. Jasiński, Frampol 2002, s. 56–65.
- G. Jawor, R. Szczygieł, *Pogranicze Słowiańszczyzny zachodniej i wschodniej w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*, w: *Geograficzne problemy pogranicza Europy zachodniej i wschodniej*, red. H. Maruszczak, Z. Michalczyk, Lublin 2004, s. 61–72.
- Zamiast wiskowkiew*, w: B. Інкін, *Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI–XVIII століттях. Історичні нариси*, Львів 2004, s. I–XX+1–420+XXI–CII (autorstwo zakończenia monografii w formie artykułu naukowego w j. ukraińskim na s. XXI–XXXII).

- Śłużba najemna w gospodarstwach chłopskich w Polsce w późnym średniowieczu (na przykładzie ziemi lubelskiej), „*Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica*” 2004, 21 [Księga jubileuszowa profesora Feliksa Kiryka, Kraków 2004], s. 493–500.
- Migracje wołoskie w Europie Środkowej w późnym średniowieczu i u progu epoki nowożytnej, w: *Wędrowka i etnogeneza w starożytności i w średniowieczu*, red. M. Salamon, J. Strzelczyk, Kraków 2004, s. 337–354.
- „Pracowici i szlachetni”. Ślady przenikania kmieci do szlachty w piętnastowiecznych źródłach lubelskich, w: *Na pograniczu kultur, języków i tradycji. Prace ofiarowane Prof. R. Szczygłowi w sześćdziesiąt rocznicę urodzin*, red. M. Mądzik, A.A. Witusik, Lublin 2004, s. 75–82.
- Wśród lasów, łąk i pól. Osadnictwo okolic Szczepieszyna w późnym średniowieczu, w: *Peregrinatio ad veritatem. Studia ofiarowane profesor Aleksandrze Witkowskiej OSU z okazji 40-lecia pracy naukowej*, red. U. Borkowska et al., Lublin 2004 [druk:] 2005, s. 151–162.
- Rzeczy wartościowe w posiadaniu chłopów lubelskich w świetle ksiąg sądowych z XV wieku, „*Res Historica*” 2005, 20, s. 35–42.
- Zaplecze osadnicze miasta w późnym średniowieczu, w: *Dzieje Hrubieszowa*, t. 1, red R. Szczygieł, Hrubieszów 2006, s. 103–117.
- Dzieje jednej kariery chłopskiej w późnośredniowiecznej Polsce. Jakub Łowiesza z Krępcza, „*Res Historia*” 2006, 23, s. 9–17.
- Rozwój sieci osadniczej na obszarze gminy Uchanie od późnego średniowiecza do czasów współczesnych, w: *Dzieje Uchań 1484–2006*, red. K. Spaleniak, Uchanie 2006, s. 47–58.
- Proces o przywłaszczony skarb kmiecia Piotra Miazka z podlubelskiej Konopnicy z lat 1553–1554, „*Lubelskie Wiadomości Numizmatyczne*” 2009, 15, s. 60–67.
- Migracje wołoskie w Europie Środkowej w późnym średniowieczu i u progu epoki nowożytnej, w: *Wędrowka i etnogeneza w starożytności i w średniowieczu*, red. M. Salamon, J. Strzelczyk, wyd. 2 uzupełnione, Kraków 2010, s. 403–422.
- G. Jawor, A. Rozwałka, Wytopy i dystrybucja żelaza w XV–XVI w. w świetle najstarszej księgi sądowej miasta Kamionki w ziemi lubelskiej i źródeł archeologicznych, „*Archeologia Polski Środkowo-Wschodniej*” 2008 [druk:] 2010, 10, s. 163–172.
- Imitacje monet typu VICTORIE LAETAE PRINC PERP. Z dziejów mennictwa na obszarach nadunajskich w czasach Konstantyna Wielkiego, „*Lubelskie Wiadomości Numizmatyczne*” 2010, 16, s. 58–71.
- Wołosi – zapomniani kolonizatorzy Zamojszczyzny na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych, Zamość 2010, ss. 12.
- Zjawisko ubóstwa na wsi polskiej XV – XVI wieku. (Na przykładzie ziemi lubelskiej), w: *Zbytek i ubóstwo w starożytności i średniowieczu*, red. L. Kostuch, K. Ryszewska, Kielce 2010, s. 441–452.
- Elity osad prawa wołoskiego na Rusi Czerwonej. Przemiany i trwanie (na przykładzie wsi Lubycza w województwie belskim od XV do połowy XIX w.), „*Średniowiecze Polskie i Powszechne*” 2011, 3 (7), s. 227–241.
- Pasterstwo na obszarach górskich Rusi Czerwonej i Małopolski od XIV do połowy XVI wieku, w: *Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя*, Львів 2012, s. 35–42.
- Wiejskie łaźnie w średniowiecznej Polsce w świetle lubelskich i chełmskich zapisów sądowych z XV wieku, „*Res Historica*” 2012, 33, s. 29–37.
- Żelazo w gospodarstwach chłopskich ziemi lubelskiej w XV wieku. Asortyment, produkcja i dystrybucja, w: *Miasta i ludzie. Sacrum i profanum. Studia z dziejów społecznych i gospodarczych dedykowane Profesorowi Jerzemu Motylewiczowi*, red. P. Grata, B. Lorens, Rzeszów 2013, s. 23–34.
- Gospodarka i osadnictwo w strefie bieszczadzskich połonin w XV i XVI wieku, w: *Region i regionalizm w archeologii i historii*, red. J. Hoff, S. Kadrow, Rzeszów 2013, s. 143–154.

- Pierwsze pokolenia mieszkańców wsi bieszczadzkich w XIV–XVI w. (Pochodzenie etniczne i terytorialne.), w: *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnowożytnych*, t. 1, red. W. Bukowski, T. Jurek, Kraków 2013, s. 567–582.
- Sur la provenance territoriale des immigrants valaques dans le royaume de Pologne (XIVème s. - début du XVIème s.)*, „Banatica” 2013, 23, s. 545–555.
- Le pastoralisme valaque dans les Carpates Polonaises au XVème et XVIème siècle (l'exemple de Bieszczady)*, „Banatica”, 2014, 24, s. 151–166.
- G. Jawor, M. Kołacz-Chmiel, *Przemiany etniczne na obszarach wiejskich pogranicza polsko-ruskiego w późnym średniowieczu (na przykładzie międzyrzecza Wisły i Bugu)*, w: *Scientia nihil est quam veritatis imago. Studia ofiarowane Profesorowi Ryszardowi Szczygłowi w siedemdziesięciolecie urodzin*, red. A. Sochacka, P. Jusiak, Lublin 2014 [druk:] 2015, s. 113–130.
- Początki oficjalnej korespondencji więźniów obozu koncentracyjnego na Majdanku (jesień 1943 r.)*, „Rocznik Lubelski” 2014 [druk:] 2015, 40, s. 155–167.
- Northern Extent of Settlement on the Wallachian Law in Medieval Poland*, „Res Historica” 2016, 41, s. 35–49.
- Osadnictwo historyczne od XIV do początków XVII w.*, w: *Bojkowszczyzna Zachodnia – wczoraj, dziś i jutro*, t. 1, red. J. Wolski, Warszawa 2016, s. 361–394.
- Seasonal pastoral exploitation of forests in the area of Subcarpathia in the 15th and 16th century*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” 2016, 23, s. 175–186.
- Балкански имигранти у Польској XVI века. Случај браће Дукађиновића, власника града Уланова на Подолу*, „ИСТОРИЈСКИ ЧАСОПИС” (The Historical Review) 2014, 46, s. 257–275.
- Vigesima agnorum et decima porcorum. Redevances pastorales dans les villages valaques en Pologne aux XVe et XVI siècles*, „Banatica” 2018, 28, s. 465–479.
- Particularités de «ius Valachicum» dans la Pologne du XVe et XVIe siècles. Question de l'autorité exercée sur les paroisses orthodoxes par les knyazes*, w: *Studia mediaevalia Europaea et Orientalia. Miscellanea in honorem professoris emeriti Victor Spinei oblata*, red. G. Bilavschii, D. Aparaschivei, București 2018, s. 529–543.
- La colonisation valaque sur les versants nord des Carpates pendant le Petit Âge Glaciaire (aux XVe et XVIe siècles)*, „Balcanica Posnaniensia” 2018, 25, s. 251–268.
- Kolonizacja wołoska na obszarach Wołynia w XV i XVI wieku*, „Rocznik Lubelski” 2018, 44, s. 15–24.
- Ius Valachicum jako narzędzie kolonizacji obszarów peryferyjnych (na przykładzie pogranicza polsko-ruskiego w XIV–XVI wieku)*, w: *Materiały V Kongresu Mediewistów Polskich*, t. 3, *Pogranicza w polskich badaniach mediewistycznych*, red. A. Janeczek, M. Parczewski, M. Dzik, Rzeszów 2019, s. 177–192.
- Le rôle des corvées dans le système des redevances acquittées par les habitants des villages de ius Valachicum en Petite-Pologne et en Ruthénie de la Couronne aux XVe et XVIe siècles*, „Balcanica Posnanensia. Acta et studia” 2019, 26, s. 249–262.
- G. Jawor, M. Kołacz-Chmiel, *Wdowy-dysponentki gospodarstw chłopskich w późnośredniowiecznej Polsce w świetle ksiąg sądów szlacheckich i kościelnych (na przykładzie ziemi lubelskiej)*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 2020, 81, s. 123–151.
- G. Jawor, M. Kołacz-Chmiel, *Between stagnation and modernisation. Economic and social transformations of countryside in the Polish-Ruthenian border in the late middle ages (example of Hrubieszów County)*, „Res Historica” 2021, 51, s. 145–168.
- Migracje ludności wiejskiej na pograniczu polsko-mołdawskim w XVI wieku*, „Balcanica Posnanensia. Acta et studia” 2021, 28 1 [Ius Valachicum II], s. 177–190.
- Portée sociale des stéréotypes concernant les habitants des villages valaques en Pologne aux XVe et XVIe siècles*, „Quaestiones Medii Aevi Novae” 2020, 25, s. 221–236.

Udział mieszkańców wsi prawa wołoskiego w systemie egzekwowania prawa na obszarze Karpat polskich w XV i XVI wieku, w: *Jednostka, rodzina i struktury społeczne w perspektywie historycznej: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Cezaremu Kukli z okazji 45-lecia pracy naukowej*, red. R. Poniat, P. Łozowski, Białystok 2022, s. 567–574.

Impact of Climate Change in the Little Ice Age on Mountain Communities of the 15th and 16th c. The Polish Carpathians: a Case Study, „Res Historica” 2022, 54, s. 75–94.

Changes in the Natural Environment around the Wallachian Villages on the Northern Slopes of the Carpathians in the 15th and 16th centuries, „Annales UMCS. Sectio F” 2022, 77, s. 47–65.

Militarne aspekty kolonizacji wołoskiej w XIV–XVI wieku a kniaziołwie lubyccy, „Nowy Rocznik Lubuski” 2023, 1, s. 11–22.

Inne prace

Sesja naukowa „Dzieje Urzędowa i ziemi urzędowskiej (11 maja 1985)”, „Rocznik Lubuski” 1985/1986, [druk:] 1988, 27/28, s. 315–318.

Obchody 575 rocznicy unii horodelskiej, „Mówią Wieki” 1989, 1, s. 8.

Sesja naukowa „Unia horodelska i jej tradycje”, „Rocznik Zamojski” 1987–1988, 3, [druk:] 1992, s. 263–266.

Rec.: *Problemy dziejów i konserwacji miast zabytkowych*. Pod red. R. Szczygła, Radom–Kazimierz Dolny 1990, ss. 124. „Rocznik Lubuski” 1990 [druk:] 1992, 31/32, s. 282–285.

Publikacje Oddziału Lubuskiego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego, „Lubuskie Wiadomości Numizmatyczne” 1992, 1, s. 13–14.

Brązowe monety rzymskie w okresie późnego cesarstwa (284–476 r.), „Lubuskie Wiadomości Numizmatyczne” 1992, 1, s. 37–38.

Sprawozdanie z działalności Lubuskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres od 8 listopada 1990 do 19 listopada 1993, (wspólnie z T. Radzikim), „Rocznik Lubuski” 1991/1992, [druk:] 1994, 33/34, s. 145–147.

Bibliografia publikacji naukowych prof. dr. hab. Ryszarda Szczygła oraz wykaz wykonanych pod jego kierunkiem prac magisterskich, oprac. G. Jawor, B. Nowak, S. Syty, Lublin 1996, ss. 24.

G. Jawor, J. Sim, *Drobne znaleziska monet na obszarze województwa lubuskiego (materiały, cz. I)*, „Lubuskie Wiadomości Numizmatyczne” 1996, 5, s. 61–63.

Czy został powiększony stan wiedzy o miejscowościach powiatu chełmskiego? Na marginesie pracy Andrzeja Wawryniuka, „Res Historica” 2004, 17, s. 182–183.

Potok i okolice w średniowieczu, w: *Potok Wielki i okolice – monografia historyczna*, red. G. Jawor, Lublin 2018.

Wizja Wołochów – prostych pasterzy chodzących po miejscach zapomnianych przez Boga i ludzi, jest wizją niepełną. Rozmowa z prof. dr. hab. Grzegorzem Jaworem – zastępcą Dyrektora Instytutu Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, „Karpaci Przegląd Społeczno-Gospodarczy” 2022, 2 (46), s. 11–16.

Uwagi wstępne, w: *Nad Bugiem we Włodawie. Historyczny i kulturowy portret miasta i mikroregionu*, red. M. Kołacz-Chmiel, R. Lesiakowska, Lublin 2024, s. 7–9.

Małgorzata Kołacz-Chmiel

(Maria Curie-Skłodowska University, Poland)

<https://orcid.org/0000-0002-4410-2389>

e-mail: malgorzata.kolacz-chmiel@mail.umcs.pl

PUBLICATION INFO				
		 	e-ISSN: 2449-8467 ISSN: 2082-6060	
THE AUTHOR'S ADDRESS: Małgorzata Kołacz-Chmiel, the Institute of History of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, 4A Maria Curie-Skłodowska Square, Lublin 20-031, Poland				
SOURCE OF FUNDING: Statutory Research of the Institute of History of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin				
SUBMITTED: 2024.06.07	ACCEPTED: 2024.07.11	PUBLISHED ONLINE: 2024.10.22		
WEBSITE OF THE JOURNAL: https://journals.umcs.pl/rh		EDITORIAL COMMITTEE E-mail: reshistorica@umcs.pl		
 DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS				